

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Л.В. Дейнеко, д.е.н., проф., завідувач відділом промислової політики ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України;

Кушніренко О.М., к.е.н., доц., с.н.с., відділу промислової політики ДУ «Інститут економіки та прогнозування» НАН України

Підписання угоди про асоціацію між ЄС та Україною відкриває

європейський ринок для українського виробника продовольства. До того ж Україна має всі можливості для успішного входження в світові ланцюги продовольчого забезпечення на інноваційній основі. В цьому сенсі розвиток органічного виробництва може дати гідну відповідь на експортний виклик для фермерства України щодо відкриття нових ринків в рамках імплементації Угоди з ЄС.

Водночас, використання сприятливих можливостей для розвитку вітчизняного органічного виробництва з виходом і закріпленням на європейських ринках ускладнюється тим, що перед виробниками ставляться додаткові вимоги до якості продукції, належної організації основних та допоміжних виробничих процесів, сертифікації сировини тощо. Виробникам органічної продукції часто бракує фінансових та інформаційних ресурсів, кваліфікованих спеціалістів, часу для приведення всієї документації у відповідність до отримання сертифікатів. Саме в таких випадках і проявляється важливість підтримки органічного виробництва системою заходів державними та недержавними установами, що вже було успішно впроваджено в Європейському Союзі.

Розглянемо детальніше європейську модель сприяння розвитку органічного виробництва та визначимо найбільш ефективні інструменти, які можна застосувати в Україні.

Європейська модель органічного виробництва характеризується впровадженням інтегрованої стратегії розвитку, дієвою державною підтримкою, позитивним ставленням громади, інтересом з боку ринкових операторів, що в комплексі формує сприятливе ринкове середовище, посиленням стратегічної ролі органічного виробництва в рамках загальної політики сільського господарства та налагодженням співпраці між органічним сектором (т. з. «органічні плани дій», які безпосередньо не пов'язані з фінансовими стимулами, але є допоміжними факторами, що стимулюють фермерів обрати органічний тип виробництва).

Що ж до фінансової підтримки для органічного сільського господарства, вона надається за такими напрямками [1]:

1. Виділення коштів на поліпшення навколишнього середовища та сільської місцевості (сільські програми розвитку відповідно до статті 68 Регламенту 73/2009). Крім того, деякі країни впроваджують спеціальні фінансові заходи підтримки освоєння сільськогосподарських земель в деяких зі своїх регіонів для ведення органічного сільського господарства. Найбільш важливим заходом підтримки програм розвитку сільських районів є агроекологічні платежі. За винятком Нідерландів і Франції, всі члени ЄС здійснюють

субсидювання екологізації земель для органічного землеробства в рамках національних / регіональних агроекологічних схем, щоб компенсувати додаткові витрати або упущений дохід в результаті органічного управління.

Середні державні витрати в рамках агроекологічних заходів на 1 га сертифікованих органічних угідь коливаються від 7 до 314 євро. Країни ЄС практикують надання державної допомоги, так званого «органічного навантаження» для відшкодування витрат фермерів під час конверсійного періоду. Розмір органічної допомоги не є однаковим і коливається від 100 до 600 євро/га, що в середньому по ЄС становить 163 євро за гектар (за винятком Ірландії, Румунії та Англії) [2]. Істотні відмінності між державами-членами існують також в розробці і застосуванні критеріїв і вимог, таких як межі оплати, ставок обліку і додаткових вимог щодо впровадження органічних стандартів. До того ж існує програма додаткової підтримки для органічного тваринництва, спрямована на покриття додаткових витрат або упущеного доходу в зв'язку із зобов'язаннями в області харчування об'єктів або вільного випасу на відкритому повітрі.

2. Виділення коштів на підвищення конкурентоспроможності сільського господарства передбачає проведення у 22 країнах або в деяких їх регіонів наступних заходів згідно протоколу RDP:

- фінансова підтримка молодих фермерів у формі грантів на фінансування інноваційних проектів. Так, у Чехії, заявки вибираються на основі бальної системи, де органічні фермери отримують додаткові бали. Більш високий пріоритет надається проектам, пов'язаним з органічним сільським господарством в Латвії, Словаччині та на Кіпрі. Ярусна схема підтримки використовується в Австрії та Іспанії: органічне сільське господарство є одним з критеріїв, щоб дає право на отримання преференцій до гранту. У Болгарії, Данії, Угорщині, Мальті, Румунії, Іспанії органічне виробництво визначено як цільова група отримання грантового фінансування.

- модернізація сільськогосподарських угідь: у Фландрії (Бельгія), Мадейра (Португалія) і Північний Рейн-Вестфалія (Німеччина) більше субсидій надається органічним фермерами для інвестування в сільськогосподарські угіддя, щоб поліпшити загальну продуктивність ферми; в Австрії це обмежується лише сферою тваринництва.

- участь органічних виробників в схемах сертифікації якості харчових продуктів. Держави-члени впроваджують різні інструменти сприяння проходження сертифікації, спрямованих на зниження витрат

органічних фермерів. У деяких країнах покриття частини витрат на сертифікацію продукції (Австрія, Бельгія, Кіпр, Естонія, Греція, Мальта, Нідерланди, Польща, Португалії, Словенії, більшість регіонів Італії та Іспанії, а також в деяких частинах Великобританії) залежить від площі екологічно чистих сільськогосподарських угідь. Такі доплати можна одержати тільки у разі позитивних результатів контролю центром сертифікації, який стежить за дотриманням норм екологічного землеробства.

- інформаційно-пропагандистська діяльність. У деяких державах-членах ЄС широко розповсюджені заходи інформаційної підтримки: впровадження спеціальних навчальних курсів, фахових консультацій, забезпечення професійної підготовки. Для цього створюються спеціальні нерядові організації, такі як Дорадчі служби, що об'єднують висококваліфікованих фахівців, спроможних надати професійне консалтингове забезпечення конверсії органічного господарства.

3. Покращення якості життя в сільських районах і заохочення диверсифікація сільської економіки. Обидва ці заходи спрямовані на диверсифікацію сільської економіки за рахунок грантів для впровадження або розширення заходів, пов'язаних з поширенням надання послуг, продукції, торгівлі і туризму, пов'язаних з екологічно чистим органічним виробництвом. Так, у Франції здійснюються виплати під час конверсії та технічного обслуговування органічного землеробства.

Держави-члени ЄС також застосовують широкий спектр інших національних і регіональних інструментів: фінансова підтримка виробництва, переробки і збуту органічних продуктів, цілий ряд комунікативних стратегій, а також підтримка науково-дослідних проєктів, пов'язаних з органічним землеробством. До них можна додати видання інвестиційних посібників, поширення маркетингових засобів, підтримка програм навчання, надання послуг консультування.

Список використаної літератури

1. Sanders Jörn. Use and efficiency of public support measures addressing organic farming [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2012/organic-farming-support/full_text_en.pdf

2. Data Network for better European organic market information. The European market for organic food BIOFACH Congress 2015, February 12, 2015, Messezentrum, Nürnberg, Germany [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://orgprints.org/28229/1/willer-2015-02-12-odn-OrganicMarketEurope.pdf>